

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ИМИДЖІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ СПОРТ ЖҰМСАҚ КҮШ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ

М. Дюсембекова , *Қ. Жанпейісова*¹ , *О. Акимов*

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан

E-mail: maira.enu@mail.ru, zhanpeisova73@mail.ru, akimov_olzhas@rambler.ru

Аңдатпа. Аңдатпа. Қазіргі жаһандық жағдайда мемлекеттердің халықаралық имиджі тек дипломатиялық немесе экономикалық саясат арқылы ғана емес, сонымен қатар жұмсақ күш ретінде спорт арқылы да қалыптасады. Ол әртүрлі жолдармен жүзеге асырылады. Мақалада спорт Қазақстанның мәдени, әлеуметтік және саяси құндылықтарын халықаралық кеңістікте тиімді жеткізетін жұмсақ күштің маңызды құралы ретінде қарастырылады. Қазақстан үшін спорттық жетістіктер ұлттық брендті қалыптастыру, халықаралық қауымдастықтағы беделді нығайтуда маңызды рөл атқаратыны нақты мәліметтермен дәлелденеді.

Мақалада халықаралық имиджді жасаудағы спорттың жұмсақ күш ретіндегі рөлінің тұжырымдамалық негізі талданып, әдебиеттерге шолу жасалады. Қазақстанның спорттағы жетістіктері екі кейспен сараланып, елдің жазғы олимпиададағы жетістіктері, мәселелері анықталып, қоғамдық пікірге сүйеніп, ұсыныстар беріледі. Сонымен бірге ел спортшыларының әлемдік чемпионаттардағы жеңістері, Геннадий Головкин сияқты танымал спортшылардың ел имиджіне оң әсері талданып, осы саладағы қазіргі жағдайы сараланып, ұсыныстар мен болжамдар жасалады. Спорттың мемлекет үшін жұмсақ күш ретінде тиімділігі, халықаралық аренада мәдени және моральдық құндылықтарды насихаттау үлгілері қарастырылады.

Тұжырымдамалық негіздеу үшін жалпығылыми әдістер пайдаланылды. Қойылып отырған мәселенің қолданбалық сипатын анықтау үшін қоғамдық пікірді талдау, статистикалық мәліметтерді өңдеу, салыстырмалы талдау арқылы қорытынды алынып, ұсыныстар әзірленеді.

Түйін сөздер: спорт, жұмсақ күш саясаты, халықаралық имидж, олимпиада, мемлекеттік саясат, әлем чемпионаты.

Кіріспе

Елдің халықаралық ықпалын арттыруда жұмсақ күш саясаты ең тиімді құрал. Мемлекеттер дәстүрлі жұмсақ күш құралдары болып табылатын экономикалық қуат пен саяси-әскери күштен қарағанда мәдениет, спорт тартымдылығы басымдығына мән беруде. Жұмсақ күш этимологиясы мемлекеттердің мәдениеті, құндылықтары мен қоғамдық институттары арқылы халықаралық қауымдастыққа ықпал ету қабілетін білдіреді. Осы тұрғыдан алғанда қазіргі таңда спорт саласы жұмсақ күштің тиімді әрі әмбебап құралы ретінде ерекше маңызға ие.

Халықаралық спорттық жарыстар мен спортшылардың жетістіктері мемлекеттің экономикалық дамуы, қоғамдық бірегейлігі, саяси тұрақтылығы мен дамуы туралы оң көзқарас қалыптастырып, елдің бейбіт, ашық мемлекет ретіндегі бейнесін айқындайды. Сондықтан спорт Қазақстан үшін маңызды жұмсақ күш саясаты ретінде бүгінгі таңда халықаралық имидж қалыптастырудың маңызды тетігі болып қарастырылады.

Мақаланың мақсаты қазіргі бәсекелестігі жоғары халықаралық кеңістікте елдің имиджін қалыптастыруда спорттың жұмсақ күш құралы ретіндегі рөлін талдау. Зерттеу барысында жұмсақ күш, мемлекеттің спорт саласындағы саясаты ұғымдары теориялық-тұжырымдамалық негізделеді. Қазақстанның жұмсақ күш саясатының стратегиялық саласы ретінде спортты дамытудың болашақ бағыттары айқындалады.

Зерттеу мақсатын орындау үшін қойылатын міндеттер:

1. Халықаралық имидж, жұмсақ күш, мемлекеттік саясат ұғымдарының теориялық негізін талдау;
2. Жұмсақ күш саясатының маңызды құралдарының бірі ретінде спорт рөлін ашу;
3. Халықаралық спорттық сайыстарда қазақстандық спортшылардың жетістіктері елдің оң имиджін қалыптастыруға ықпал етеді деген тұжырымды дәлелдеу үшін екі кейске сүйене отырып талдау;
4. Қазақстанның халықаралық имиджін нығайту үшін спортты тиімді пайдаланудың болашақ бағыттары мен ұсыныстарын беру.

Соңғы уақытта әлемдік кеңістікте сандық өзгерістер мен технологиялық даму үлкен бәсекелестікті қалыптастыруда. Халықаралық қауымдастықтың әрбір субъектісі өз имиджін оң қалыптастыруда тиімді жұмсақ күш құралы ретінде спортты пайдалануға ұмтылып отыр. Оған дәлел қазіргі болып жатқан халықаралық спорттық шаралар. Қазақстанның да осы бағыттағы әрекеті зерттеу аясында талданып, алынған қорытындылар негізінде ұсыныстар беріледі.

Зерттеу әдістері мен материалдары

Қазақстанның халықаралық имиджін қалыптастыруда спорт тиімді жұмсақ күш құралдарының бірі болып табылатынын алдымен теориялық тұжырымдау үшін жалпығылыми әдіске яғни, кешенді тәсілге сүйеніп зерттеп, ал қолданбалы маңызын ашу үшін эмпирикалық әдістер қолданылып, талданады.

Спортты елдің оң имиджін қалыптастыратын жұмсақ күш бола алатынын теориялық негіздеу үшін халықаралық имидж, жұмсақ күш, мемлекеттік саясат теориялары салыстырмалы талдау, жүйелеу, жіктеу және құрылымдық логикалық сияқты жалпығылыми тәсілдермен негізделді. Бұл әдістер зерттеудің қолданбалы талдауын теориялық тұжырымдауға мүмкіндік берді.

Қолданбалы зерттеуге сүйену арқылы статистикалық мәліметтерді алу мен өңдеу жүзеге асырылды. Мысалы, жазғы олимпиада ойындарындағы (2012-2024 жж.), әлем чемпионаттары сияқты үлкен шаралардағы Қазақстан спортшыларының жетістіктері, танымал спортшылардың халықаралық рейтингтегі орны нақты статистикалық мәліметтерге сүйене отырып талданып, сарапталды. Қазіргі медиакөңілдікте спорт жайлы мәліметтер көп болғанымен оларды мазмұны, мақсаты, уақыты, жетістіктері мен оққылықтары бойынша жүйелеу оңай емес. Үлкен мәліметтер, деректер жинақталып, оларды салыстырмалы талдап, саны мен сапасы бойынша сарапталды. Жасалған қорытындылар Қазақстанның спорттағы жетістіктерінің халықаралық имиджге әсер ететін тиімді жұмсақ күш екенін көрсетуге мүмкіндік берді.

Халықаралық деңгейде барлық әлем елдерін қамтитын спорттық шара, олимпиада кез-келген субъектінің өзін таныту мүмкіндігі. Осы мүмкіндікті әр ел өз тиімділігіне пайдаланады. Қазақстан 2024 жылғы Париж олимпиадасында өзін қалай таныта білді, оған халықтың көзқарасы қандай деген сауалдарға

жауап іздеу үшін Demos.kz порталының сауалнамасы мәліметтері екінші ақпарат ретінде пайдаланылды. Алынған қоғамдық пікір негізінде Қазақстанның халықаралық беделін спорт арқылы көтеру тақырыбындағы пікірлер, мемлекеттік саясаттың атқарып отырған жұмысын бағалау арқылы жетістіктер мен кемшіліктер анықтады.

Зерттеу барысында мәліметтерді өңдеу арқылы деректерді сандық және сапалық талдау, диаграммалар мен кестелерге айналдыру үшін визуализациялау орын алды. Аталған талдау әдісі елдің спорттық жетістіктерін халықаралық имидж тұрғысынан объективті бағалап, көрсетуге негіз болды.

Мақаланың мақсат, міндеттерін орындау үшін әдебиеттерге шолу жасалып, зерттеушілердің еңбектері ғылыми бағыттарына байланысты топтастырылып, жіктелді.

Бірінші топқа байланысты жіктеу: мемлекет жұмсақ күш саясатын жүзеге асыру үшін спорт дипломатиясын тиімді пайдаланады деген ұғымға сәйкес тың теориялық-тұжырымдамалық негіздер қарастырылды. Ғылыми әдебиеттерде елдің тілі мен мәдениеті халықаралық қатынаста тікелей немесе жанама түрде әсер ететін «жұмсақ күш» деп сипатталады. Джозеф Най өз еңбектерінде спортты арнайы зерттеу нысаны ретінде қарастырмаған. Ол жұмсақ күшті маңызды мәдени және әлеуметтік құрал ретінде айқындайды. Дж Най теориясы спортты жұмсақ күш ретінде зерттеудің ғылыми негізін қалыптастыруға методологиялық тірек болып табылады. Ол ХХІ ғасырда жұмсақ күштің маңызы артып отырғанын «Биліктің болашағы» еңбегінде талдайды [1]. Келесі мақаласы жұмсақ күш пен спорт дипломатиясының концептуалды байланысын зерттеуге арналады. Ол спорттық іс-шаралардың елдің халықаралық бейнесін қалыптастырудағы рөлін «Жұмсақ күш: әлемдік саясаттағы табысқа жету құралы» мақаласында дәлелдейді [2].

Екінші топқа байланысты жіктеу: спорт дипломатиясын халықаралық тәжірибелерге байланысты зерттеу. М. Раза спорт дипломатиясының халықаралық тәжірибесін нақты зерттеу объектісі ретінде қарастырды. «Спорт дипломатиясы қазіргі халықаралық қатынастардағы жұмсақ күштің құралы ретінде» мақаласында әлем елдерінің жұмсақ күш стратегиясы ретінде спорт дипломатиясының рөлі артып келе жатқанын зерттейді [3]. Бұл мақала осы зерттеуге спортты дипломатиялық құрал ретінде пайдалану тәжірибелерін талдауда тірек болды. Сондай-ақ, Э. МакДаффтың «Спорт дипломатиясы: спорттың жұмсақ күштің бір түрі ретіндегі әсері» деп аталатын зерттеуі спорт дипломатиясын бейбітшілік пен ұлтаралық диалог платформасы ретінде қарастыратын жұмыс ретінде бағалауға себеп болды [4]. Зерттеуде спорттың тиімді сипатын имидж қалыптастырумен қатар халықаралық қатынастағы әлеуметтік және процестерге әсер ететіні айқындалады. «Қытайдың спорт дипломатиясының даму жолын жұмсақ күш тұрғысынан талдау» мақаласының авторы Ин Йе Қытайдың спорт дипломатиясына қатысты зерттеулерін топтастырып, спорттық іс-шаралар мен мемлекеттің спортпен байланысты стратегиялары бренд қалыптастыра алатынын көрсетеді. Аталған шетелдік авторлардың зерттеулері қорытындылары Қытай елінің тәжірибесінің Қазақстанның спорт арқылы жұмсақ күшті іске асыруда маңызы зор.

Үшінші топқа байланысты жіктеу: спорттық мегажобалардың мемлекеттің халықаралық имиджіне ықпалын талдау. И. Бадиру, Ю.Каддафи сияқты шетелдік авторлар халықаралық спорттық жарыстар ықпалын жұмсақ күш ретінде мемлекет үшін имидж қалыптастыру мүмкіндіктері ретінде талдап, 2022 жылғы FIFA Әлем кубогымен байланысты зерттейді. «Мемлекеттің халықаралық имиджін қалыптастыру үшін жұмсақ күшті пайдалану: Катарда өтетін 2022 жылғы футболдан әлем чемпионатын зерттеу» атты мақала спорттық мегажобалар халықаралық деңгейде көзқарасты өзгерту құралы ретінде қарастырады [5]. Шетелдік және отандық зерттеулерде спорт жұмсақ күш рөлін атқаратын, мемлекеттің имиджін қалыптастыратын тиімді құрал ретінде дәлелденеді. Зерттеулер мақаланың теориялық-тұжырымдамалық негізделуіне көмектесті. Талданған зерттеулер мемлекет имиджін қалыптастырушы жұмсақ күш тетігі ретінде спортты сипаттайтын тұжырым аясында түсіндіруге мүмкіндік береді.

Нәтижелер мен талқылаулар

Қазақстанның халықаралық имиджін нығайту, танымалдылығын арттырудың тетігі ретінде спорт мемлекеттік саясаттың басым бағыттарының бірі. Мемлекет 2023–2029 жылдарға арналған спорт және туризм инфрақұрылымын жаңарту бағдарламасын іске асыруда [6]. Спортшылардың халықаралық деңгейде дайындалуына және халықтың физикалық белсенділігін арттыруға жағдай жасалуда. Демек, мемлекет-

тің арнайы заңнамалық құжаттары елдегі спортты дамытуды жолға қою арқылы елдің әлемдік беделін қамтамасыз етуге жоспарлы жұмыс атқарады деген сөз. Сондықтан осы шараларды жүзеге асыруда келесі сұрақтар туындайды. Қазақстан мемлекеттік деңгейде спортты дамытуда қандай жұмыстарды атқарып жатыр, нәтижелері қандай, спорт жұмсақ күш ретінде елдің халықаралық имиджін қалыптастыру үшін тиімді жұмыс атқарып жатыр ма деген сұрақтарға жауап іздеу үшін саясаттанулық талдау жасалады.

Халықаралық спортта жетістікке жету үшін ең алдымен елдің ішкі спорттық инфрақұрылымын реттеу қажет, спортшылар мемлекеттің қолдауы негізінде әлемдік деңгейде жетістіктерге жетіп, мемлекеттің абыройын арттырып, жұмсақ күш ретінде елдің оң имиджін қалыптастыра алады деген гипотеза бірнеше ресми мәліметтермен, зерттеу қорытындыларымен дәлелденеді.

Қазақстанда ішкі спорт инфрақұрылымын дамыту мақсатында нақты бағыттар айқындалған:

- Жаңа спорт кешендері мен стадиондар салуды нақты жоспарлау;
- Қолданыстағы нысандарды жаңғыртуды жолға қою;
- Ұлттық және өңірлік жобаларды іске асыруды қолға алу;
- Ауылдық жерлерде спорт алаңдарын салу мен жаңарту;
- Заманауи жабдықтар мен цифрлық платформалар арқылы нысандардың тиімділігін арттыру

мен дамыту [7]. Аталған бағыттар елдің спорт саласын реттеу мен дамытудың нақты қадамдары болып табылады.

Осы мақсаттарды жүзеге асыру үшін мемлекеттік бюджеттен қаржы бөлу жыл сайын артып келеді. Қазақстан соңғы уақытта спортқа бөлінген қаражатты айтарлықтай арттырды. 2021 жыл мен 2024 жыл аралығында спорт саласына бюджеттен шамамен 315 млрд теңге деңгейіне дейін бөлінген қаржы өскен [8]. Бұл көрсеткіштен 2021 жылғыдан қаранғанда 153 млрд теңге яғни, екі есеге артқанын көруге болады. Демек, Қазақстан халықаралық имиджін нығайтуға қатысты жұмсақ күшке материалдық негізде қолдап, жұмыс жасауда деген баға беруге болады.

Салыстырмалы түрде шетелдердің жұмсақ күшке байланысты спортқа салып жатқан қаржысына назар аударатын болсақ, Франция – 13,2 миллиард еуро, Германия – 9,8 миллиард еуро, Испания – 9,8 миллиард еуро, Италия – 5,3 миллиард еуро және Нидерланды 4,5 миллиард еуро болса, Қазақстан бұл тізімде 18-ші орында [9]. Қазақстанның қаржыландыру бойынша алдыңғы қатарда болуы мемлекеттің тарапынан спортты қаржылық қолдауын көрсетеді. Елдің спортқа деген жауапкершілігі мен көзқарасы оның қаржылық және материалдық қамтамасыз етілуінен көрінетіні анық. Енді осы қаржыландыруға сәйкес қазақстандық спорт халықаралық деңгейде жетістіктерге жетіп, жағымды имидж жасау жағдайы қандай деген сұраққа жауап ретінде әр спорт түрлері бойынша Қазақстанның әлемдік рейтингтегі иеленетін орынана назар аударамыз.

Кесте 1. Қазақстанның әлемдік спорттық рейтингтеріндегі орны

Рейтинг / жүйе	Қазақстанның орны	Түсіндірме
Әлемдік спорт рейтингі World Sports Rankings (2024)	43 / 206	Спорттық жетістіктер бойынша әлемнің жоғарғы 25% [10]
FIFA (футбол)	98	2023 жылғы қазан айындағы рейтинг [11]
IIHF (хоккей)	13	Хоккей бойынша әлемдік деңгейдегі үздік орын [12]
Global Sports Nations Index	30 / 81	Спорттық белсенділік пен халықаралық қатысу көрсеткіші [13]
Greatest Sporting Nation Global Cup	13	Бірнеше спорт түрлері бойынша әлемдік рейтинг [14]

Жоғарыдағы кестедегі мәліметтер Қазақстанның әлемдік деңгейде алатын орны мен беделін көрсетеді. Жалпы спорттық рейтингтерде Қазақстан әлемнің жоғарғы қатарында яғни, 206 елдің ішінде 43 орынды иеленді. Бұл елдің халықаралық спорттық ареналарда белсенді екенін көрсетіп, елдің жұмсақ күш саясатының тиімді жұмысын айқындайды. Әлемде футбол спорты ең тартымды спорт түрі болғандықтан

Қазақстан да жыл сайын оны дамытуға назарын аударуда. Себебі, дамыған елдерде футболға қолдау жоғары, себебі халықтың бұл спортқа деген сұранысы да жоғары. Футбол бойынша Қазақстанның рейтингтегі нәтижесі орташа, 98-ші орын. Бұл салада әлі өсу мүмкіндігі бар. Оны қазіргі таңдағы футболға деген халықтың тарапынан жағымды қызығушылық пен мемлекеттің қолдауының өсуінен аңғаруға болады. Хоккей спорт түрі бойынша рейтингте Қазақстанның біршама жоғары орында. Аталған спорт түрінен 13-ші орын иелену Қазақстанның әлемдегі дамыған елдердің қатарында екенін айқындайды. Хоккей спорты бойынша Қазақстан олимпиада, Азия ойындарына қатысты. Ол елдің хоккей спорты бойынша державалық статусын көрсетіп, Қазақстанның оң имиджін қалыптастыруға негіз болды. (Global Sports Nations Index және Greatest Sporting Nation) сияқты кешенді рейтингтерде Қазақстан соңғы 5 жылда үздік позицияларды сақтап келеді. Рейтинг бойынша жоғарғы көрсеткіш спорттық белсенділік пен халықаралық қатысу көрсеткішінің жақсарғандығын дәлелдейді. Спорттық көрсеткіштері бойынша Қазақстан оңға қарай динамикалық тұрақты дамып келеді. Ол кешенді рейтингтерден анықталады.

Қазақстан спортының жетістіктері мен атқарылып отырған жұмысын бірнеше кейстермен талдап, елдің оң имиджін қалыптастырудағы рөлі айқындалады.

1 – кейс. Қазақстанның беделді халықаралық жарыстарда, жазғы олимпиада ойындарына қатысуын талдау. Жетістіктері мен оқшылықтары, елдің халықаралық имиджіне әсері мен жұмсақ күш рөлін айқындау.

Жазғы Олимпиада ойындарының халықаралық маңызы зор. 1896 – 2024 жылдар аралығында 30 ойын өткізілді. Жазғы Олимпиада ойындарында жалпы командалық есепте:

Америка Құрама Штаттары (АҚШ) – 19 рет жеңімпаз болды. Кеңес Социалистік Республикалар Одағы Біріккен Команда (КСРО командасы) – 7 рет алдыңғы орында болса, Франция – 1 рет, Ұлыбритания – 1 рет, Германия – 1 рет, Қытай – 1 рет жеңімпаз атанған.

Бұл көрсеткіш олимпиада ойындарының ел имиджін айқындауда маңызды екенін көрсетеді. Олимпиада ойындары әр елдің экономикалық, әлеуметтік, технологиялық, ғылыми, мәдени дамуы мен саяси тұрақтылығының көрсеткіші. Олимпиада таза бәсекелестіктің ашық алаңы. Олимпиада ойындарында командалық алдыңғы орынды иелену мемлекеттің саяси жүйесінің жетістігін көрсетеді. Сондықтан әр ел өзінің халықаралық имиджін нығайту мақсатында олимпиадалық спорт жарыстарына жұмсақ күш ретінде үлкен мән береді.

Талданып отырған кейстің маңызды оқиғасы 2024 жылғы 26 шілде мен 11 тамыз аралығында Франция астанасы Парижде XXXIII Жазғы олимпияда ойындары. Оған 206 елден келген 10,5 мыңнан астам спортшы қатысты [15]. Қазақстан қатысып, өзінің спорттық әлеуетін сынап, халықаралық кеңістікте имиджін нығайтуға тырысты. Олимпиадаға Қазақстан Республикасының атынан 80 спортшы қатысып, олар 25 спорт түрінен 92 жолдама жеңіп алып, елеулі жетістіктерге жетті. Қазақстан құрамасы 1 алтын, 3 күміс және 3 қола медаль жеңіп алып, жалпыкомандалық есепте 43-орынды иеленіп, Токио Олимпиадасымен салыстырғанда, алға жылжу бар екенін көрсетті. Токиода Қазақстан 8 қола медальмен 83-орын, Парижде команда 43 орын иеленді [16].

Нәтижелерін төмендегі кестеден нәтижелерді анықтауға болады.

Кесте 2. 2024 жылғы Олимпиада ойындарындағы жеңімпаз спорт түрлері [17].

Медаль	Спорт түрі	Атлет	Ерекшелігі
Алтын	Дзюдо	Елдос Сметов	Қазақстанның дзюдодағы тұңғыш алтын медалі
Күміс	Спорттық гимнастика	Нариман Құрбанов	Жеке жаттығуларда жоғары деңгей, тұңғыш жоғары көрсеткіш
Күміс	Грекрим күресі	Демеу Жадраев	Құраманың үлкен жетістігі
Күміс	Бокс	Нұрбек Оралбай	Қазақстанның дәстүрлі ең мықты саласы, одан биік жетістіктер күтілген

Қола	Бокс	Назым Қызайбай	Әйелдер боксында жоғары деңгей
Қола	Дзюдо	Ғұсман Қырғызбаев	Дзюдода бәсекелестік жоғары
Қола	Армрестлинг / аралас командалық	Александра Ле және Ислам Сәтпаев	Командалық жарыстардағы алғашқы тәжірибе ретінде тіркелді

2-кестеден қазақстандық спортшылар дәстүрлі, классикалық спорт түрлерімен қоса командалық спорттан да үздік атанғанын көруге болады. Қазақстан спортшылары негізінен күрес, дзюдо және бокс сияқты дәстүрлі күш спорты түрлерінен үнемі үлкен жетістіктерді көрсетеді. Ал, спорттық гимнастикада күміс медаль жаңа бағыттағы табыс болып табылады. Жас буынның әлеуетін, жаңа көзқарасты көрсетеді. Қазақстанның командалық спорт түрлерінде әлі де бәсекеге қабілеті төмен. Дегенмен бетбұрыстың бар екенін олимпиада жарыстарындағы жетістіктер нәтижесі айқындады.

Қазақстанның олимпиада ойындарындағы жетістігін қатысқан жарыстарға байланысты салыстырмалы анықтай аламыз. 2012 жылғы Лондон олимпиадасынан бергі көрсеткіштерін мәліметтер бойынша талдасақ, жалпы медальдар саны бойынша қазақстандықтардың нәтижесі Рио-2016 олимпиадасында жоғары болды. Жалпы медальдар саны – 17 болды.

Кесте 3. 2012-2024 жж аралығындағы олимпиадалар бойынша жалпы медаль саны [18]

Олимпиада	Жалпы медальдар	Алтын	Күміс	Қола	Орташа медальдар/спортшы
Лондон2012	7	1	1	5	0,11
Рио2016	17	1	5	11	0,27
Токио2020	8	1	3	4	0,13
Париж2024	7	1	3	3	0,12

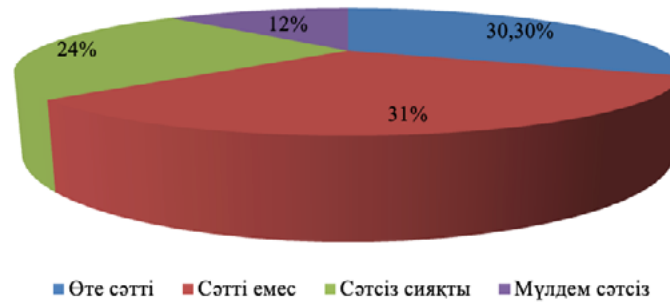
3 – кестеде берілген мәліметтерге назар аударатын болсақ, Рио және Токио олимпиадалары 17 және 8 медальдардың көрсеткішімен соңғы Париж олимпиадасынан жоғары болып тұр. Соңғы нәтиже 7 медаль, оның ішінде 1 алтын дзюдо күресінен Елдос Сметов алса, күміс медальды спорттық гимнастикадан Нариман Құрбанов, грек рим күресінен Демей Жадраев, бокстан Нұрбек Оралбай алды. Қола медальды әйелдер боксынан Назым Қызайбай, дзюдошы Ғұсман Қырғызбаев және армрестлинг-аралас командалық спорт түрінен тұңғыш рет Александра Ле және Ислам Сәтпаев алды. Бұл нәтиже еліміз үшін жаман емес, елдің халықаралық деңгейдегі беделін көтеріп, қазақстандық спортшылардың әлемдік деңгейде бәсекелесе алатындарын білдірді.

Қазақстандық спортшылардың олимпиада, әлем чемпионаттары сияқты халықаралық деңгейдегі жарыстарда жоғары нәтиже көрсете алулары мемлекеттің ішкі саяси факторларына да байланысты. Мемлекеттің тарапынан жақсы қаржыландыру мен инфрақұрылымдық қолдаулар, ішкі дайындық сапасы мен шетелдік тәжірибе, спорт саласындағы сыбайластықпен күрес мәселелері дұрыс жолға қойылған жағдайда ел спортшыларының көрсеткіштері тұрақты дамидыны сөзсіз.

Яғни, Қазақстандық спортшылардың жоғары көрсеткіштері халықаралық имидждің жақсаруына себеп болады. Оған қол жеткізу үшін мемлекеттің спорт саласындағы ішкі саясаты тұрақты қолдау жасауы қажет. Осы мәселеге қатысты қоғамдық көзқарас мемлекеттің спортқа қатысты ішкі саясатының жағдайын анықтауға, мәселелерді саралап, шешу жолдарына қатысты ұсыныстарды алуға көмектесті. Себебі, елдің ішкі тұрақтылығы мен дамуы спорттың жұмсақ күш ретіндегі халықаралық имиджінің жақсаруына ықпал етеді.

Аталған факторлар соңғы олимпиада кезіндегі орын алған сұрақтарға негіз болды. Олимпиада ойындары қоғамдық талқыға түсті. Оны төмендегі қоғамдық пікір арқылы нақтылауға болады.

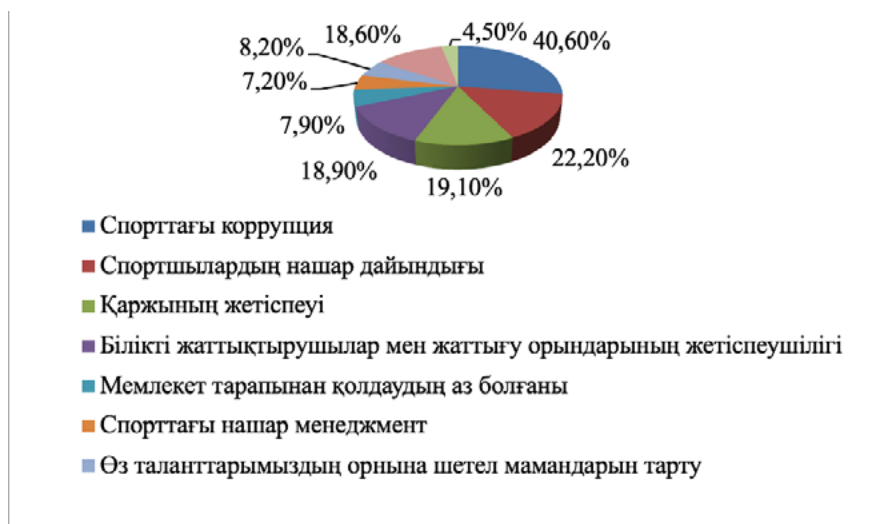
Сурет 1. Спортшылардың Олимпиадада көрсеткен нәтижесі туралы [19]

1-суретте Demos.kz порталының сауалнамасы беріліп, жауап беруге қатысқан респонденттердің пікірлері арқылы талдау жасалады. Жауап көрсеткіштері бойынша басым көпшілік спортшылардың көрсеткен нәтижелеріне көңілдері толмайды. Атап айтатын болсақ, 30.3% өте сәтті өтті деген пікір білдірсе, сәтті болмады деген жауап бергендер 31%,-ды құрады. Сәтсіз сияқты деген пікірдегі респонденттер 23.7%. Мүлдем сәтсіз деген пікірде 11.9%. Жауап беруге қиналатындар 3.1%. Қорытындыласақ, сәтті деген пікірде 30.3%. ал, қалғандары спортшылардың ойындарына көңілдері толмады деген сөз.

Келесі маңызды сұрақ Қазақстан құрамасының Париждегі Олимпиадада жақсы өнер көрсетуіне себеп болған кедергіні анықтауға қатысты болды. Себебі, халық осындай халықаралық ойындарда жарысқа түсіп жатқан отандастары үшін, өздерінің елі үшін жанкүйерлік танытады. Ол патриоттық пен бірегейлік сезімнің күшеюіне әкеледі. Жоғарыдағы сауалнаманың жауаптары көрсеткендей, елдің атынан өнер көрсететін спортшылардың үміт күткендей сәтті өнер көрсете алмауының себебі бірнеше сұрақтарды тудырады. Мемлекеттің тарапынан жақсы қаржыландыру мен инфрақұрылымдық қолдаулар бола отырып, спортшылардың ойдағыдай өнер көрсете алмауларына қандай кедергілер болды және оларды анықтап, реттеу бойынша қандай жұмыстар атқарылуы керек еді деген сұрақтар. Аталған сұрақтарға жауапты жанкүйерлердің пікірлерінен алуға болады.

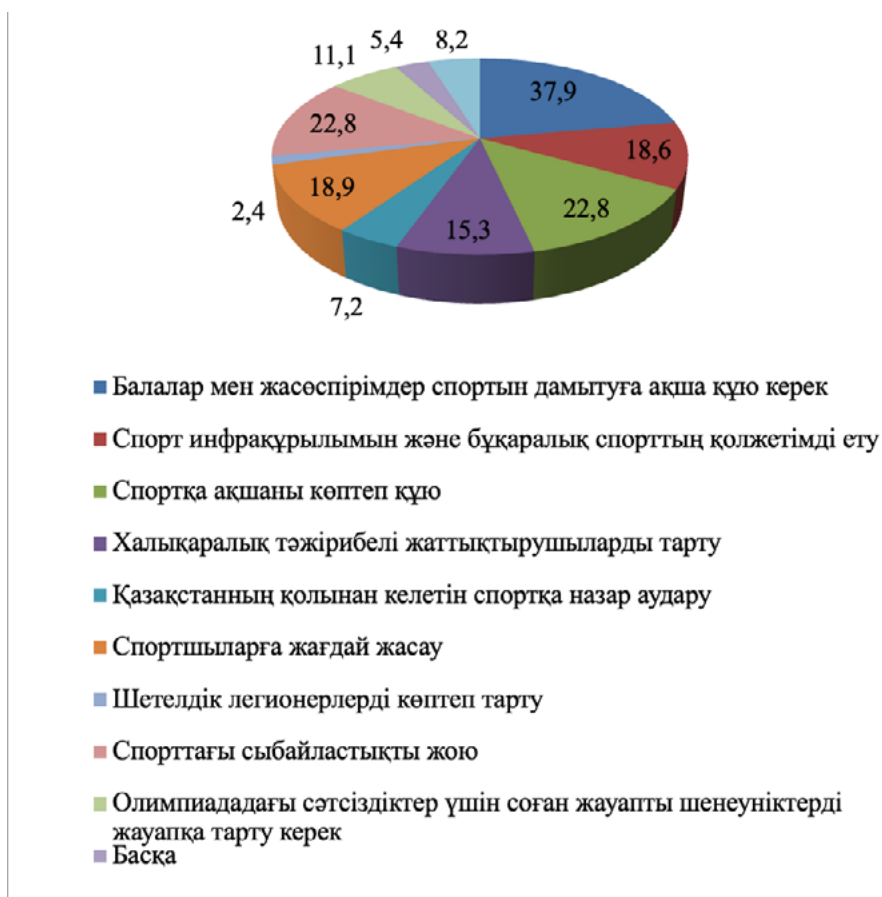
Сурет 2. Сіздің ойыңызша, Қазақстан құрамасының Париждегі Олимпиадада жақсы өнер көрсетуіне не кедергі болды? [19.1]

Жоғарыдағы сауалнамадағы жауаптардан спорт саласында көптеген мәселелердің бар екені анықталады. Атап айтатын болсақ, ең күрделі мәселенің бірі спорттағы коррупция. Оны жоққа шығара алмаймыз. Себебі респонденттердің 40.6% яғни, басым көпшілігі Қазақстан құрамасының Париждегі Олимпиадада жақсы өнер көрсетуіне кедергі болған коррупция деп есептейді. Спортшылардың нашар дайындығы 22.2%,

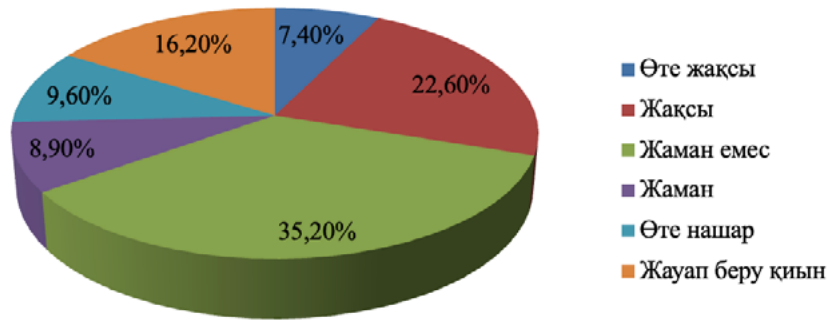
қаржының жетіспеуі 19.1%, білікті жаттықтырушылар мен жаттығу орындарының жетіспеушілігі 18.9%, мемлекет тарапынан қолдаудың аз болғаны 7.9%, спорттағы нашар менеджмент басқару 7.2%, өз таланттарымыздың орнына шетел мамандарын тарту 8.2%, балалар мен жасөспірімдер спортының нашар дамуы 18.6%, басқа 4.5%, жауап беру қиын 8.7%.

Сурет 3. Сіздің ойыңызша, келесі Олимпиада ойындарында қазақстандық спортшылар нәтиже көрсету үшін, не істеуге болады? [19.2]

Респонденттердің келесі Олимпиада ойындарында қазақстандық спортшылардың жақсы нәтиже көрсету мүмкіндіктері бойынша ұсыныстарын талдасақ, балалар мен жасөспірімдер спортын дамытуға ақша құю қажеттігін сауалнаманың 37.9% жауабын құрады. Спорт инфрақұрылымын және бұқаралық спортты қолжетімді ету қажеттілігін ұсынғандар пайызы 18.6% болды. Спортқа ақшаны көптеп құю деген пікірде 22.8%, халықаралық тәжірибелі жаттықтырушыларды тартуды ұсынғандар 15.3%, Қазақстанның қолынан келетін спортқа назар аудару керек деген пікірлер 7.2%, спортшыларға жағдай жасауды ұсынған пікірлер 18.9%, шетелдік легионерлерді көптеп тарту деген пікірді қолдайтындар 2.4%, спорттағы сыбайластықты жою қажет деген пікірде 22.8%, олимпиададағы сәтсіздіктер үшін соған жауапты шенеуніктерді жауапқа тарту керек деген көзқараста 11.1% пікірлер болса, басқа 5.4%, жауап беруге қиналатындар 8.2% болды. Демек, жоғарыдағы ұсыныстар қаржыны көбейту, спорт саласындағы коррупциямен күрес, халықаралық тәжірибелі жаттықтырушыларды шақыру қажет деген еді.

Сурет 4. Спортты дамыту жөніндегі мемлекеттің саясатына қандай баға бересіз? [19.3]

Спорттың дамуы мен халықаралық кеңістікте бәсекелестікке сай болуы мемлекеттік саясаттың тиімді жұмысына байланысты. Қоғамдық пікір бойынша мемлекеттің қызметін өте жақсы деп бағалағандар 7.4%, жақсы дегендер 22.6%, жаман емес деген көзқараста 35.2%, жаман дегендер 8.9%, өте нашар 9.6%, жауап беру қиын деген пікірлер 16.2%. Орташа деген пікірден төмен көзқарастардың саны басым. Демек осы пікірден мемлекеттік саясаттың жұмысын жетілдіру қажеттілігі бар екендігі анықталады оны жетілдіру ұсынылады.

2 – кейс. Жұмсақ күш ретінде спортты тиімді пайдалану арқылы халықаралық имиджін оң қалыптастыру.

Қазақстан тәуелсіздік алғаннан бері қысқа тарихи кезең ішінде халықаралық спорт аренасында өзін табысты мемлекет ретінде таныта білді. Сондықтан осы кейс Қазақстан спортшыларының әлем чемпионаттары мен құрлықтық жарыстарда жоғары нәтижелерге қол жеткізіп, елдің беделін арттыра алды деген болжам талданады.

Қазақстан бокс мектебі әлемде ерекше беделге ие және елімізді дүниежүзілік деңгейде танытып жүрген спортшылар бар. Қазақстандық боксшылар тұрақты түрде жұлделі орындарға ие болып келеді. Басқа да спорт түрлері, атап айтқанда дзюдо, еркін және грек-рим күресі, таэквондо, ауыр атлетика және мәнерлеп сырғанау спорт түрлерінде де ірі халықаралық жетістіктер тіркелген.

Кесте 5. Қазақстанның әлем чемпионаттарындағы жетістіктері (2024–2025 жж.)

Спорт түрі	Әлем чемпионаты (жылы, орны)	Жетістіктер
Бокс	Әлем чемпионаты, 2025 ж., Ливерпуль	7 алтын, 1 күміс, 2 қола; командалық есепте 1-орын
Самбо	Әлем чемпионаты, 2024 ж., Алматы	3 алтын, 5 күміс, 9 қола (барлығы 17 медаль)
Ауыр атлетика	Әлем чемпионаты, 2024 ж.	2 алтын, 1 күміс; жалпыкомандалық 3-орын
Спорттық гимнастика (жасөспірімдер)	Әлем чемпионаты, 2025 ж.	1 алтын, 1 күміс
Қазақ күресі (CISM)	Әлем чемпионаты	Командалық есепте 1-орын
Қысқы спорт түрлері	Әлемдік жарыстар, 2024–2025 жж.	Жұлделі орындар, халықаралық медальдар

Жоғарыдағы кестедегі мәліметтер Қазақстан спортшыларының 2024-2025 жылдары әлемдік деңгейде елдің абыройын арттырып, тиімді жұмсақ күш рөлін атқарғандығын дәлелдейді. 2025 жылғы Ливерпуль қаласында өткен бокстан әлем чемпионатында Қазақстан командалық 1 орын алды. Ол еліміздің бокс державасы екенін айқындайды. Ел Президенті Қ. Тоқаев спортшылардың жетістіктерін жоғары бағалап, «Спортшыларымыздың жеңістері ұлтқа шабыт береді және Қазақстанның абыройын әлемдік аренада көтереді. Бұл жеңіс Лос-Анджелес Олимпиада ойындарына барар жолдағы маңызды қадам», - деді [20]. Бұл боксшыларды үлкен жетістіктерге қанаттандыратын және елдің абыройын сезінетін үлкен жауапкершілік. Сонымен бірге жоғарыдағы кестеден спорттық гимнастика мен қысқы спорт түрлері де дамып келе жатқанын байқауға болады.

2025 жылы спорт саласында халықаралық имиджді нығайтуда үлкен жұмыстар атқарылды. «Қайрат» футбол клубы өз тарихында алғаш рет УЕФА Чемпиондар Лигасының топтық кезеңіне жолдама алды. Алматыда Шотландияның «Селтик» футбол клубын керемет пенальти сериясында жеңді. Клубтың халықаралық деңгейінің артуы Халықаралық футбол тарихы мен статистикасы федерация (IFFHS) әлемдегі ең үздік 500 футбол клубының қатарына енгенімен анықталады. «Қайрат» жалпы есепте 90,75 ұпаймен 240-шы орын алды. Демек болашақта ел клубтарының футбол спортынан жарқын болашағын көруге болады.

9 желтоқсанда «Қайрат» футбол клубының футболшысы Анарбеков УЕФА чемпиондар Лигасының кездесуінде матчтың үздік ойыншысы атанған алғашқы қазақстандық футболшы. Қазақстандық жас футбол таланттары халықаралық деңгейде танымал бола бастады. 17 жастағы шабуылшы Дастан Сәтпаев 90 ұпаймен үздік ойыншылар қатарында.

2025 жылдың ең үздік жаңалықтарының бірі Қазақстан үшін тарихи оқиға Геннадий Головкин Дүниежүзілік бокс федерациясының президенті болып тағайындалды. Ол халықаралық бокс даңқы залына сайланды. 2025 жылғы дауыс беруде таңдалған Головкин залға қабылданған алғашқы қазақ боксшысы болды. Мұхаммед Әли, Мэнни Пакьяо және Майк Тайсон сияқты әлемдік аңыздардың қатарына қосылды. Бұл Қазақстанды үлкен танымалдыққа әкеледі. Геннадий Головкин кәсіби бокс аренасында жеңіске жетіп, Қазақстанның халықаралық имиджін нығайтып, әлемдік спорттық брендке айналды. GGG халықаралық деңгейде Қазақстанды танытудың көрнекті символы. Оның титулдық жекпе-жектері мен әлемдік чемпиондық белестері, жаһандық медиадағы танымалдығы Қазақстанның «жетістікке жетуге талпынатын мінезді, талантты және тәртіпті ел» имиджін қалыптастырды. Бұл әлемдегі жас спортшыларды шабыттандырды. Оларды әлемдік деңгейде өнер көрсетуге ынталандырды.

Сонымен қатар, Г. Головкиннің елдің оң халықаралық имиджін қалыптастыру мен дамытудағы үлесін жоғары бағалауға негіз бар. Г. Головкиннің қайырымдылық қызметтері мен спортты насихаттау бағытындағы бастамалары Қазақстанның халықаралық имиджін тек қана спорттық жетістіктермен шектемей, әлеуметтік жауапкершілік пен мәдени дипломатия арқылы да арттыруға болатынын дәлелдейді. Г. Головкин Қазақстанның атын әлемдік аренада абыроймен танытқан нағыз елші, өлшеусіз үлесін Қазақстанның халықаралық спорттық және мәдени имиджіне еңбегі ерекше бағаланады. Ол чемпион ғана емес, ол Қазақстанның халықаралық аренадағы имиджін қалыптастырған тұлға.

Дүниежүзілік бокс федерациясының президенті болып сайлануының өзі ел үшін үлкен мәртебе. Ол туралы мемлекет басшысы «Сіз шынымен де әлемдік спорттың дамуына орасан зор үлес қостыңыз, бай дәстүрлері бар қазақ бокс мектебін абыроймен таныстырдыңыз және әрине, Қазақстанның бокс державасы ретіндегі мәртебесін нығайтуға көмектестіңіз» деп бағалады [21]. Демек, Қазақстанның халықаралық имиджінің нығайуына жұмсақ күш ретінде Г. Головкиннің еңбегі орасан зор.

Қазіргі кезде әлемдік додаларда физикалық спорт түрлерімен қатар интеллектуалды спорт болып саналатын шахматтың танымалдығы артуда. Әсіресе Қазақстанның ірі жетістіктері мен имиджіне шахмат спорты тікелей әсер етіп отыр. Қазақстан шахматшылары әлемдік шахматта элиталық, жастар және командалық жарыстарда үлкен нәтижелерге қол жеткізіп отырғаны Қазақстан имиджінің маңызды көрінісі. Британ парламентінде қазақстандық үздік гроссмейстерлер кездесу өткізді. Бибісара Асаубаева, Жансая Әбдімәлік ұлттың шахмат әлемінде Қазақстанның халықаралық қауымдастықтағы беделі мен имиджін нығайтуда еңбектері зор. Шахмат спортындағы жетістіктер Қазақстанның жекелеген жекпе-жек түрлерімен қатар интеллектуалды спорттың дамуына мән беретінін айқындайды. Қазақстанның халықаралық спорт кеңістігінде жетістіктері мол. Қазақстан спортының жұмсақ күш рөлі артуда және болашағы зор.

Қорытынды

Мақалада Қазақстанның халықаралық имиджін қалыптастыруда спорт жұмсақ күштің тиімді құралдарының бірі ретінде маңызды рөл атқаратыны анықталды. Халықаралық кеңістікте барлық мемлекеттер үшін спорт елдер арасындағы сенімді нығайтуға, жағымды бейнені қалыптастыруға және халықаралық қауымдастықтағы беделді арттыруға мүмкіндік береді. Жоғарыдағы талдаудан елдің ашық, тұрақты әрі ынтымақтастыққа дайын мемлекет ретіндегі имиджін дәлелдеуде Қазақстанның ірі халықаралық спорттық жарыстарды өткізуі, спортшылардың әлемдік аренадағы жетістіктері және спорттың дамуы маңызды екені дәлелденді.

Қазақстан спортты елдің жұмсақ күш саясаты ретінде өзінің мәдени ерекшелігін, ұлттық құндылықтарын және заманауи даму бағытын халықаралық деңгейде пайдаланып таныта алды. Олимпиада ойындары, халықаралық чемпионаттар секілді іс-шараларда Қазақстан оң имиджін қалыптастыра алды.

Талданған негіздеме-лерге сәйкес спорттың жұмсақ күш ретіндегі әлеуетін дамыту тұрақты әрі жүйелі саясатты талап етеді деп қорытындылауға болады. Халықаралық спорттық беделге нұқсан келтіретін факторлар болып табылатын допинг даулары, басқару мәселелері, ел имиджіне кері әсер етеді. Осы сұрақтардың шешімі спортқа қатысты ішкі мәселелерді реттеудің қажеттілігін айғақтайды. Қазақстан үшін спорт саласындағы ашықтық, әділ бәсеке және институционалдық дамуды қамтамасыз ету стратегиялық маңызға ие.

Аталған жетістіктер мен кемшіліктерді ескере отырып, Қазақстанның халықаралық имиджін нығайту үшін төмендегі ұсыныстар беріледі:

Қазақстанның халықаралық имиджін нығайту үшін спортты жұмсақ күш ретінде пайдалану тиімді құрал болып табылады. Оны жүзеге асыру үшін елдің әлемдік деңгейдегі қызметімен қатар мемлекеттің спортқа қатысты саясатының басым бағыттарына назарды күшейту ұсынылады.

Спорт саласын жан жақты дамыту мен қолдау, оның жұмсақ күш ретіндегі халықаралық қатынастағы рөлін нығайту бойынша ғылыми зерттеулерді күшейту ұсынылады. Себебі саяси ғылымдар тұрғысынан аталған мәселелерді зерттеуге қатысты жұмыстар тым аз.

Медиакеңістікте елдің халықаралық деңгейдегі спорттық жетістіктерін жариялау, ақпараттандыру жұмыстарын кеңейту халықты қоғамдық бірегейлікке жұмылдыруға, отансүйгіштік сезімді нығайтуға себеп болады. Сондықтан медиакеңістікті тиімді пайдалану, халықаралық кеңістікте Қазақстанның спорт саласындағы жетістіктері, жеңімпаз спортшылар тақырыбындағы контенттерді кеңейту ұсынылады.

Спорт Қазақстанның халықаралық имиджін нығайтуда тиімді жұмсақ күш құралы. Ол ұлттық бренд қалыптастыру, мәдени дипломатия және сыртқы саясаттың құрамдас бөлігі ретінде жүйелі түрде елдің жаһандық аренадағы позициясын одан әрі күшейтуге мүмкіндік береді.

Қаржыландыру. Мақала Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитетінің қаржылық қолдауымен орындалды (тіркеу нөмірі BR24993082).

Авторлардың қосқан үлесі:

Дюсембекова М. – зерттеудің жалпы тұжырымдамасын әзірлеуге, зерттеу барысын үйлестіруге және мақаланың ғылыми мазмұнын редакциялауға қатысты;

Жанпейісова Қ. – зерттеудің теориялық тұжырымдамасын қалыптастыруға, практикалық бөлімін жүзеге асыруға, зерттеу нәтижелерін талдап, ғылыми тұрғыдан негіздеуге және мақаланы рәсімдеуге үлес қосты;

Акимов О. – зерттеудің теориялық және практикалық негіздерін жүйелеп, ғылыми әдебиеттерге талдау жүргізді; зерттеу әдістемесін әзірлеуге, алынған нәтижелерді талдауға және қорытынды жасауға қатысты.

Әдебиеттер тізімі

1. Nye, Zh.S. (2011) *The Future of Power*. New York: Public Affairs, p. 432.
2. Nye, Zh.S. (2004) *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs, p. 342.

3. Raza, M.A., Nawaz, A., Mustafa, G. (2025) Sports diplomacy as a tool of soft power in contemporary international relations. *Global Physical Education and Sports Sciences Review*, VIII, II, pp. 1-12.
4. McDuff, E. (2020) Sport Diplomacy: Sport's Impact as a Form of Soft Power on Peacebuilding and Nation-Building in the Israeli-Palestinian Conflict. *Fluh: International Relations Review*, 10, 29, pp. 1-20.
5. Badiru, I. (2025) Ghaddafi Bin Yusuf, Khadizhah Sanusi Gumbi. The Use of Soft Power as a Tool for Prozhecting State's International Image: A Study of Katar 2022 Federation of International Football Association (FIFA) World Cup. *International Zhournal of Research and Innovation in Social Science (IZHRIS)*, 9, 5, pp. 38-45.
6. Қазақстан Республикасының туристік саласын дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы. Сілтеме арқылы қол жетімді: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2300000262> (Қаралған күні: 03.01.2026).
7. Бектенов, О. Обеспечить сбалансированное развитие спортивной инфраструктуры в разных регионах. Доступно по ссылке: <https://primeminister.kz/ru/news/olzas-bektenov-o-realizacii-porucenii-prezidenta-nuzno-obespecit-ravnomernoe-razvitie-sportivnoi-infrastruktury-vo-vsex-regionax-30682> (Дата обращения: 03.01.2026).
8. Бектенов, О. О развитии спорта в Казахстане и причинах недостаточной результативности спортсменов. Доступно по ссылке: <https://www.sports.kz/news/premer-ministr-ozvuchil-prichinu-nizkih-rezultatov-kazahstanskih-sportsmenov> (Дата обращения: 03.01.2026).
9. Какое место занимает Казахстан в рейтинге стран по государственному финансированию спорта. Доступно по ссылке: <https://esquire.kz/kakoe-mesto-zanimaet-kazahstan-v-rejtinge-stran-po-gosudarstvennomu-finansirovaniyu-sporta> (Дата обращения: 03.01.2026).
10. World Sports Rankings. World Ranking of Countries in Elite Sport (WRCES). Available via the link: https://sportsrankings.world/rankings?ranking=wrces_final&year=2024 (Accessed: 03.01.2026).
11. Kazakhstan national team up two positions in the FIFA rankings. Available via the link: <https://kff.kz> (Accessed: 03.01.2026).
12. Kazakhstan men's national ice hockey team. Available via the link: <https://en.wikipedia.org> (Accessed: 03.01.2026).
13. В рейтинге самых спортивных стран мира Казахстан занял 30-е место. Доступно по ссылке: https://www.kt.kz/rus/sports/v_rejtinge_samih_sportivnih_stran_mira_kazahstan_zanjal_30e_mesto_1153615483.html (Дата обращения: 03.01.2026).
14. USA still tops Global Cup, China, France battle for second place. Available via the link: <https://greatestsportingnation.com> (Accessed: 03.01.2026).
15. Paris 2024 Olympic Games. International Olympic Committee. Available via the link: <https://olympics.com/en/paris-2024>. (Accessed: 03.01.2026).
16. Олимпиадалық медальдар, рекордтар және тарихи жетістіктер: маусым қорытындысы. Сілтеме арқылы қол жетімді: <https://olympic.kz/kk/article/32490-olimpiyskie-medali-rekordy-i-istoricheskie-dostizheniya-sportivnye-itogi-goda> (Қаралған күні: 03.01.2026).
17. Жазғы Олимпиада ойындары. Сілтеме арқылы қол жетімді: <https://olympic.kz/kk/event/xxxiii-letnie-olimpiyski-igry> (Қаралған күні: 03.01.2026).
18. Летние Олимпийские игры. Доступно по ссылке: <https://olympic.kz/kk/game/40-parizh-2024> (Дата обращения: 03.01.2026).
19. Париж Олимпиадасындағы Қазақстанның нәтижелері туралы адамдардың пікірі. Сілтеме арқылы қол жетімді: <https://demos.kz/infographics-what-people-think-of-the-kazakhstan-results-at-the-paris-olympics?lang=en> (Қаралған күні: 03.01.2026).
20. Тоқаев, Қ. Бокстан Әлем чемпионатының жеңімпаздары мен жүлдегерлерін марапаттау рәсіміне қатысты. Сілтеме арқылы қол жетімді: <https://www.gov.kz/memleket/entities/tsm/press/news/details/1070815> (Қаралған күні: 03.01.2026).
21. Қазақстан Республикасы Президентінің ресми сайты (Ақорда). Мемлекет басшысы World Boxing президенті Геннадий Головкинді қабылдады. Сілтеме арқылы қол жетімді: <https://www.akorda.kz/kz/memleket-basshysy-world-boxing-prezidenti-gennadiy-golovkindi-kabyldady-25105951> (Қаралған күні: 03.01.2026).

М. Дюсембекова, Қ. Жанпейісова, О. Акимов

*Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан
(E-mail: maira.enu@mail.ru, zhanpeisova73@mail.ru, akimov_olzhas@rambler.ru)*

Спорт как инструмент мягкой силы в формировании международного имиджа Казахстана

Аннотация. В современных условиях глобализации международный имидж государств формируется не только посредством дипломатической и экономической политики, но и через инструменты «мягкой силы». В международном пространстве роль «мягкой силы» в формировании позитивного образа страны приобретает особую значимость и реализуется различными способами. В данной статье спорт рассматривается как один из ключевых инструментов «мягкой силы», способный эффективно транслировать культурные, социальные и политические ценности независимого Казахстана на международной арене. На основе конкретных данных обосновывается, что спортивные достижения играют важную роль в формировании национального бренда и укреплении авторитета Казахстана в международном сообществе.

В статье анализируются концептуальные основы роли спорта в политике «мягкой силы» при формировании международного имиджа государства, а также представлен обзор научной литературы по данной проблематике. Спортивные достижения Казахстана рассматриваются на основе двух кейсов, в рамках которых выявляются успехи и недостатки участия страны в летних Олимпийских играх, а также с помощью общественного мнения формулируются рекомендации. Кроме того, анализируется влияние побед казахстанских спортсменов на чемпионатах мира и роль известных атлетов, таких как Геннадий Головкин, в формировании позитивного имиджа страны. Рассматривается текущее состояние данной сферы, предлагаются практические рекомендации и прогнозы дальнейшего развития. Также исследуется эффективность спорта как инструмента «мягкой силы» государства и модели продвижения культурных и моральных ценностей на международной арене.

Ключевые слова: спорт, политика мягкой силы, международный имидж, Олимпийские игры, государственная политика, чемпионат мира.

M. Dyussebekova, K. Zhanpeisova, O. Akimov

*L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan
(E-mail: maira.enu@mail.ru, zhanpeisova73@mail.ru, akimov_olzhas@rambler.ru)*

Sport as a soft power instrument in shaping Kazakhstan's international image

Abstract. In the context of contemporary globalization, the international image of states is shaped not only through diplomatic and economic policies, but also through the instruments of soft power. In the international arena, soft power plays an increasingly significant role in forming a positive image of a country and is implemented through various channels. This article examines sport as one of the key instruments of soft power capable of effectively transmitting the cultural, social, and political values of independent Kazakhstan to the global community. Based on empirical data, the study demonstrates that sporting achievements play an important role in shaping the national brand and strengthening Kazakhstan's reputation in the international arena.

The article analyzes the conceptual foundations of the role of sport in soft power policy and its contribution to the formation of a state's international image, alongside a review of relevant academic literature. Kazakhstan's sporting achievements are examined through two case studies, which identify both the successes and shortcomings of the country's participation in the Summer Olympic Games and formulate recommendations based on public opinion. In addition, the article explores the impact of victories achieved by Kazakhstani athletes at world championships and assesses the role of prominent athletes, such as Gennady Golovkin, in shaping a positive international image of the country. The current state of this sphere is analyzed, practical recommendations and future projections are proposed, and the effectiveness of sport as a soft power instrument is evaluated, including models for promoting cultural and moral values on the international stage.

Keywords: Sport, soft power politics, international image, Olympics, public policy, world championship.

References

- Nye, Zh.S. (2011) *The Future of Power*. New York: Public Affairs, p. 432.
- Nye, Zh.S. (2004) *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs, p. 342.
- Raza, M.A., Nawaz, A., Mustafa, G. (2025) Sports diplomacy as a tool of soft power in contemporary international relations. *Global Physical Education and Sports Sciences Review*, VIII, II, pp. 1-12.
- McDuff, E. (2020) Sport Diplomacy: Sport's Impact as a Form of Soft Power on Peacebuilding and Nation-Building in the Israeli-Palestinian Conflict. *Fluh: International Relations Review*, 10, 29, pp. 1-20.
- Badiru, I. (2025) Ghaddafi Bin Yusuf, Khadizhah Sanusi Gumbi. The Use of Soft Power as a Tool for Prozhecting State's International Image: A Study of Katar 2022 Federation of International Football Association (FIFA) World Cup. *International Zhournal of Research and Innovation in Social Science (IZHRIS)*, 9, 5, pp. 38-45.
- Kazakstan Respublikasynyn turistik salasyn damytudyn 2023 – 2029 zhyldarga arnalgan tuzhyrymdamasyn bekitu turaly. Silteme arkyly kol zhetimdi: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2300000262> (Karalghan kuni: 03.01.2026). [in Kazakh]
- Bektenov, O. Obespechit' sbalansirovannoe razvitie sportivnoj infrastruktury v raznyh regionah. Dostupno po ssylke: <https://primeminister.kz/ru/news/olzas-bektenov-o-realizacii-porucenii-prezidenta-nuzno-obespecit-ravnomernoe-razvitie-sportivnoi-infrastruktury-vo-vsex-regionax-30682> (Data obrashhenija: 03.01.2026). [in Russian]
- Bektenov, O. O razvitii sporta v Kazahstane i prichinah nedostatochnoj rezul'tativnosti sportsmenov. Dostupno po ssylke: <https://www.sports.kz/news/premer-ministr-ozvuchil-prichinu-nizkih-rezultatov-kazahstanskih-sportsmenov> (Data obrashhenija: 03.01.2026). [in Russian]
- Kakoe mesto zanimaet Kazahstan v rejtinge stran po gosudarstvennomu finansirovaniyu sporta. Dostupno po ssylke: <https://esquire.kz/kakoe-mesto-zanimaet-kazahstan-v-rejtinge-stran-po-gosudarstvennomu-finansirovaniyu-sporta> (Data obrashhenija: 03.01.2026). [in Russian]
- World Sports Rankings. World Ranking of Countries in Elite Sport (WRCES). Available via the link: https://sportsrankings.world/rankings?ranking=wrces_final&year=2024 (Accessed: 03.01.2026).
- Kazakhstan national team up two positions in the FIFA rankings. Available via the link: <https://kff.kz> (Accessed: 03.01.2026).
- Kazakhstan men's national ice hockey team. Available via the link: <https://en.wikipedia.org> (Accessed: 03.01.2026).
- V rejtinge samykh sportivnykh stran mira Kazahstan zanjat 30-e mesto. Dostupno po ssylke: https://www.kt.kz/rus/sports/v_rejtinge_samih_sportivnih_stran_mira_kazahstan_zanjat_30e_mesto_1153615483.html (Data obrashhenija: 03.01.2026). [in Russian]
- USA still tops Global Cup, China, France battle for second place. Available via the link: <https://greatestsportingnation.com> (Accessed: 03.01.2026).
- Paris 2024 Olympic Games. International Olympic Committee. Available via the link: <https://olympics.com/en/paris-2024>. (Accessed: 03.01.2026).
- Olimpiadalyk medal'dar, rekordtar zhane tarihi zhetistikter: mausym korytyndysy. Silteme arkyly kol zhetimdi: <https://olympic.kz/kk/article/32490-olimpiyskie-medali-rekordy-i-istoricheskie-dostizheniya-sportivnye-itogigoda> (Karalghan kuni: 03.01.2026). [in Kazakh]
- Zhazgy Olimpiada ojyndary. Silteme arkyly kol zhetimdi: <https://olympic.kz/kk/event/xxxiii-letnie-olimpiyski-igry> (Karalghan kuni: 03.01.2026). [in Kazakh]
- Letnie Olimpijskie igry. Dostupno po ssylke: <https://olympic.kz/kk/game/40-parizh-2024> (Data obrashhenija: 03.01.2026). [in Russian]
- Parizh Olimpiadasyndagy Kazakstannyn natizheleri turaly adamdardyn pikiri. Silteme arkyly kol zhetimdi: <https://demos.kz/infographics-what-people-think-of-the-kazakhstan-results-at-the-paris-olympics?lang=en> (Karalghan kuni: 03.01.2026). [in Kazakh]
- Toқаев, K. Bokstan Alem chempionatynyn zhenimpazdary men zhuldegerlerin marapattau rasimine katysty. Silteme arkyly kol zhetimdi: <https://www.gov.kz/memleket/entities/tsm/press/news/details/1070815> (Karalghan kuni: 03.01.2026). [in Kazakh]
- Kazakstan Respublikasy Prezidentinin resmi sajty (Akorda). Memleket basshysy World Boxing prezidenti

Gennadij Golovkindi kabyldady. Silteme arkyly қол zhetimdi: <https://www.akorda.kz/kz/memleket-basshysy-world-boxing-prezidenti-gennadiy-golovkindi-kabyldady-25105951> (Karalghan kuni: 03.01.2026). [in Kazakh]

Авторлар туралы мәлімет:

Дюсембекова М. – саяси ғылымдар кандидаты, қауымдастырылған профессор, Л.Н Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан.

Жанпейісова Қ. – саяси ғылымдар кандидаты, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан.

Акимов О. – PhD докторант, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан.

Дюсембекова М. – кандидат политических наук, ассоциированный профессор, Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан.

Жанпейісова Қ. – кандидат политических наук, Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан.

Акимов О. – PhD докторант, Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан.

Dyussembekova M. – Candidate of Political Sciences, Associate Professor, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan.

Zhanpeiisova K. – Candidate of Political Sciences, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan.

Akimov O. – PhD student, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan.

Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY NC) license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).